

Napis na grobu »narodnega heroja« Alberta Grudna - Bliska na Gorjanskem

Žrtve so bili tudi otroci žrtev

2. del

Ivo Žajdela

Žrtve »narodnega heroja« Alberta Grudna - Bliska, ki ga v Sežani na veliko častijo s spomenikom sredi mesta, so bile številne. To so bili tudi otroci njegovih žrtev. Pričevanje Lidije Boštjančič, roj. Žezlina v Brjah pri Komnu je grozljivo.

Prisluhnimo nadaljevanju pripovedi Lidije Boštjančič iz prejšnje *Demokracije*.

Leta 1950 so Lidijo Žezlina aretirali v Ratečah, ker se je s skupino znancev hotela umakniti iz komunistične Slovenije v demokratično Italijo. Zapri so samo njo in ji sodili v Ljubljani.

Zaprta v Rajhenburgu Odvetnik je Lidijo branil, da je

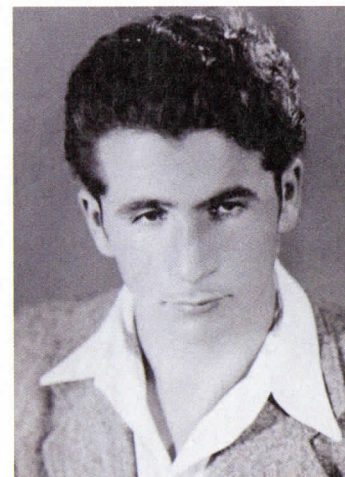
mladoletna, da je partizanska sirota (čeprav ni bila), zato so ji prisodili »le« dve leti. Takrat so ženske obsojali na pet let. Najprej je bila kakšnih šest mesecev zaprta v Radovljici. Njena prejšnja skrbnica Manca je poslala moža Janeza, da ji je prinesel v zapor kruh in jabolka.

Potem je bila zaprta na gradu Rajhenburg. Tam so zapornice šivale vreče. V isti sobi je bila zaprta tudi gospa iz Škofje

Loke, ki so jim zaplenili gostilno (zaprt je bil tudi njen mož). Delali so tudi na polju pri Radečah. Tam je bil en paznik, s Primorske, Močnik, majhen in žleht. Ko so pobirali paradižnik v zabočke, jo je obdolžil, da je enega ukradla in pojedla. Razene zapornice so bile vse druge tiho, ker so se bale, samo ona je rekla, da je bila poleg nje in je ni videla, da bi jedla paradižnik. Nedorložno so zaprli za tri dni v

bunker. Tam jo je bilo strah, saj so bile v njem podgane. Ženske so ji skrivaj skozi okno vrgle kaj za jesti; hrano, kakšno »čorbo«, je dobila le enkrat na dan. Takrat je zbolela in imela visoko vročino. Pomagala ji je paznica Bruna, doma nekje z Goriške. Stiskale so ji rdečo peso, da je pila sok, dala ji je tudi tablete. Domov je odšla iz Radeč. Odšla je v Radovljico k Mancici, ki ji je naredila »eno šolo«.

Pomoč Zvonka Mihajla Ko je Lidija Boštjančič prišla iz zapore (bilo je v začetku 50. let), je bila »črno zapisana«. »Težko je bilo dobiti službo, ampak sem jo dobila,« mi je avgusta 2014 povedala na svojem domu na

Albert Gruden - Blisk

Primorskem.

Nekaj mesecev je delala v Ljubljani pri Češnovarju, vendar ni imela stanovanja. Stanovala je pri neki družini, kjer je morala paziti na otroka. Delala je v Nebotičniku pri Mihajlovih. Mihajl je bil doma iz Komna, v Ljubljano se je družina umaknila že pred vojno. Zvonko Mihajl je bil potnik pri Svilanitu iz Kamnika. Nekega dne ji je rekel, da gre naslednji dan v Sežano, »v tvoje kraje«. Lidija tam ni imela drugih sorodnikov kot tete in strice. Ko je prišel nazaj, ji je rekel, da ji je uredil službo v Sežani. Bil je

Ko je vse povedala, je Gruden pograbil pištolo in jo v besu porinil po mizi do nje.

prijatelj z direktorjem Triglava v Sežani Langom. Telefoniral mu je v Sežano, dogovorila sta se in Zvonko jo je spremljal v Sežano.

Spremljanje Grudnove »sence« Začela je delati v novo zgrajenem bifeju na meji na Ferenetičih. Delala je nekaj mesecev, ko je nekajkrat prišel tja eden v civilu. Pogovarjala sta se, ampak vse je bilo »zmenjeno« s strani Grudna, pravi Lidija. Spraševal jo je, od kod je, in povedala mu je tudi

za Grudna. Potem je morala takoj »stran«. Lango ji je rekel, da ne ve, kaj je narobe, vendar mora »iti stran«. Šla je k sestrični v Tomaj, kjer je bila nekaj časa.

Potem je šla na urad za delo v Koper. Šofer avtobusa ji je rekel, naj gre k Pahorju (doma iz Opatjega sela), ki je tam šef. Pahorju je vse, kar se ji je zgodilo, povedala. Imenovala je tudi Grudna, oz. da je on zahteval, da je izgubila službo. Pahor ji je rekel, da ji bo zdaj, ko mu je vse to povedala, dal pismo, s katerim bo šla v Ljubljano, kjer bo povedala vse to, kar je njemu. Bilo je pozimi leta

1953 in 1954.

Obisk pri generalu Lokovšku

Na kuverti je bilo napisano, kam naj gre. Bil je neki odsek na notranji upravi. Pred tisto stavbo je bila straža in je niso pustili noter. Miličnik je telefoniral »gor«, ona pa je v hudem mrazu čakala zunaj. Miličnik jo je spremil v dvigalu v neko pisarno, kjer so je sprejel general Lokovšek (brat sodnika v Piranu). Verjetno je šlo za Ivana Lokovška - Jana (1913-1993), med

vojno poveljnika več pomembnih partizanskih enot, po vojni poveljnika milice in pomočnika notranjega ministra.

Bala se je, kaj bo Bil je starejši in zelo prijazen, mi je pripovedoval Lidija. Povedala mu je prav vse. Na koncu jo je vprašal, kam gre zdaj. Rekla mu je da nazaj v Tomaj k sestrični (pri Šprnetovih). Zanimalo ga je, ali ima denar za avtobus, vendar ga je imela. Rekel ji je, naj gre »domov« in počaka, da bo on naslednji dan ob 11. uri prišel v Sežano in jo bodo prišli iskat. Bala se je, saj ni vedela, kaj bo. Ko so prišli naslednji dan opoldne z avtomobilom ponjo, Lokovšek s še enim moškim, oba v civilu, je nona (stara mati) jokala, češ da jo bodo »odpeljali« ravno tako, kot so mamo.

Soočenje z Grudnom V Sežani

so jo posedli za veliko okroglo mizo, tam je bilo šest moških (udbovci iz Kopra, ki jih je kasneje spoznala v hotelu Triglav) in dva iz Ljubljane. Med njimi je bil tudi Albert Gruden - Blisk. General Lokovšek ji je rekel, naj pove vse tisto, kot je dan prej povedala njemu. Ko je vse povedala, je Gruden pograbil pištolo in jo v besu porinil po mizi do nje (češ, ubij me, če sem takšen ▶

Grudnov grob na Gorjanskem

Cerkev v Šempolaju, Grudnovem rojstnem kraju

Na partizanskem spomeniku v Šempolaju je napisan tudi Grudnov brat.

▶ nepridiprav, kot govoriš). Drugi so zavpili nad njim. Lokovšek jo je poslal iz sobe, naj zunaj počaka. Med polurnim čakanjem je slišala iz sobe vpitje. Ko so jo poklicali nazaj v sobo, ji je Lokovšek rekel, da je ukazal, da ji morajo v 24 urah najti službo. Zapeljali so jo nazaj v Tomaj. Čez dva dni so jo prišli iskat, da bo šla delat na Kozino. Tam je delala v restavraciji na križišču (danes je tam semafor in picerija).

Grudnovo zasledovanje Albert Gruden - Blisk je bil na Kozini direktor steklarne. Vsak dan je prihajal v restavracijo in pogledal, ali je sosednja soba prazna. Usedel se je, vprašala ga je, kaj bo, naročil je špricar. Ko mu ga je prinesla, je vstal in rekel: »Samo da čujem še besedo. Pazi se!« Na Kozini so si izmišljali vse mogoče o tem, da ne dela dobro. Spoznala je direktorja (novega) hotela Triglav iz Kopra Jožeta Zidarja, ki je prihajal v Brkine po pršut. Rekla mu je, da bi rada odšla s Kozine. Povabil jo je v Triglav, da potrebuje eno »šankistko« (za delo za šankom). Ker so ji na Kozini delali težave, je odšla v Koper (bilo je leta 1954), kot pravi, »v žarišče«. Ko je prišla v Triglav, je tam videvala tiste možakarje iz Sežane (njihov šef je bil Kovač).

Zaradi Grudna iz Kopra v Piran

Ko je delala v Triglavu, jo je Zidar (bil je upokojen oficir) nekega dne poklical v pisarno in ji rekel, da mu je žal, da jo je vzel s Kozine, ker

bo morala »stran«. Ko ga je vprašala zakaj, je odvrnil, da je tak »nalog«. Bilo ji je hudo, saj je ravno začela lepo delati. Naslednji dan so jo izplačali, vendar jo je Zidar poklical v pisarno in rekel, da ji bo priskrbel službo v Piranu (bilo je leta 1956). Poklical je v Piran direktorja hotela Piran (prej Metropol) Dušana Kovača (doma iz Maribora).

»Bila je trda, zelo trda,« je Lidija dodala k svoji tragični pripovedi.

Novi Grudnovi pritiski Tako je začela delati v Piranu za šankom. Vendar ji Gruden tudi tam ni dal miru. Poskušal je, da bi jo odpustili, vendar mu je Kovač dejal, da ne vidi za to nobenega razloga. Direktor Kovač je vedel, za kaj gre, saj mu je Lidija takoj

po prihodu povedala za svoje težave. Ko je Kovač odšel v Gorico, je prišel za direktorja Franček Kosovel. Ta ji je nekaj očital, kaj da počne, vendar je lahko ostala. Ko je za direktorja prišel Polšak, je tudi njemu povedala o svojih težavah. Zadnjih 18 let je bila šefica petih oddelkov. V hotelu Piran je delala 32 let; tam se je leta

Boštjančičem 30 let neporočena, čeprav jo je spodbujal k poroki. Mož je bil lesni trgovec in je veliko posloval po Sloveniji in Jugoslaviji. Nabavljal je žagan les, tudi v Srbiji in Bosni. Spoznala ga je leta 1954, ko je nekaj mesecev delala na Fernetičih. Prinesel ji je kakšne najlonke. Ko je odšla na Kozino, sta se tam še bolj spoznala. Ko je morala s Kozine, je bilo videti, kot da pred njim beži. Vendar jo je iskal po Kopru. Z direktorjem Triglava Zidarjem sta si bila blizu doma, iz Brkinov, mož je bil doma iz Harrij pri Ilirski Bistrici. Zidar ga je spraševal, zakaj jo išče, vendar mu ni povedal, da je že odšla v Piran. Nekega dne je prišel v Piran, dobila sta se v kavarni Tartini. Iskal jo je pet let, potem pa sta ostala skupaj 30 let (do njegove smrti).

Nadaljevanje prihodnjič

1984 upokojila.

»Bila je trda, zelo trda,« je dodala k svoji pripovedi. Ko se je upokojila, se je poročila njena hči Doris.

Mož Lojze Boštjančič Lidija je živela z možem Lojzetom

Hiša v Brjah, kjer je živela družina Žezlina